

УДК 330.341

JEL Classification: O31

Людмила Малюта

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності та застосування інтегрального показника для визначення рівня інноваційного розвитку промислового підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інтегральний показник інноваційного розвитку підприємства.

Людмила Малюта

ОЦЕНКА УРОВНЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье рассмотрены основные аспекты комплексной оценки эффективности инновационной деятельности и применения интегрального показателя для определения уровня инновационного развития промышленного предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, интегральный показатель инновационного развития предприятия.

Lyudmyla Malyuta

ASSESSMENT LEVEL OF INNOVATION DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Abstract. In the article the main aspects of a comprehensive evaluation of innovation and application of integrated parameter for determining the level of innovation development of industrial enterprises.

Keywords: innovation, innovative activity, integrated innovation indicator development.

Постановка проблеми. Розвиток будь-якого підприємства неможливий без вироблення стратегічних напрямів діяльності, які ґрунтуються на нововведеннях і мають інноваційний характер. Власне інноваційний характер виробництва є одним з найвагоміших факторів, що визначають успіх підприємства в ринковому середовищі, його фінансову стабільність та конкурентоспроможність. Особливої уваги цей чинник набуває в умовах ринкової трансформації національної економіки, коли інновації слід розглядати як ресурс підвищення конкурентоспроможності продукції окремих підприємств, галузей та промисловості в цілому не лише на вітчизняному ринку, але й на міжнародному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства та інноваційних процесів присвячено праці відомих зарубіжних науковців – Й. Шумпетера, К. Фрімена, Б. Твісса, Р. Фостера, П. Санто,

П. Друкера, М. Портера, а також вітчизняних – Б. Андрушківа, Л. Антонюка, О. Бойка, С. Князя, Є. Кузьміна, О. Лапко, Л. Нейкової, А. Поручника, Д. Черваньова, С. Харіва [1-9] та інших учених-економістів. Їхні дослідження спрямовані на визначення основних напрямів інноваційного розвитку та формування підходів, принципів та методів оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства. Проте проблеми комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності та застосування інтегрального оцінювання для визначення рівня інноваційного розвитку підприємства залишаються маловивченими й потребують подальших розробок.

Метою даного дослідження є визначення методологічних засад формування моделі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності та обґрунтування послідовності етапів інтегрального оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства.

Основні результати дослідження. Вирішення проблем підвищення рівня інноваційного розвитку вітчизняних підприємств перш за все пов'язане із дослідженням основних його складових, за допомогою яких можна здійснити комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності. Крім того, слід зазначити, що у процесі оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства важливу роль відіграють послідовність і зміст етапів його формування.

Пропонуємо загальну оцінку рівня інноваційного розвитку промислового підприємства здійснювати за трьома складовими:

- ресурсною складовою інноваційної діяльності, яка засвідчує наявність умов, тобто рівень інноваційних ресурсів, що забезпечили інноваційний розвиток підприємства;
- технологічною складовою, яка показує рівень технологічного оновлення виробництва через упровадження нових технологічних процесів і освоєння виробництва нових видів продукції;
- ринковою складовою інноваційного розвитку, яка висвітлює вплив підприємства на економіку через реалізацію і насичення ринку інноваційною продукцією [7, с. 82-83].

Кожна з наведених складових охоплює відповідний набір первинних показників, які поступово інтегруються за найбільш суттєвими ознаками інноваційного розвитку з урахуванням впливу кожного показника на оцінку загального рівня інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Модель комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства, за допомогою якої можна визначити інтегральний показник рівня його інноваційного розвитку, представлено на рис.1.

Під інтегральним показником рівня інноваційного розвитку підприємства слід розуміти результат оцінювання основних техніко-економічних показників діяльності підприємства, який ґрунтується на визначенні узагальнюючих показників шляхом застосування системи часткових показників та методу експертного опитування. Виходячи із відомої методики інтегрального оцінювання інноваційного розвитку підприємства [9, с. 37-42], з врахуванням запропонованих основних складових забезпечення інноваційної діяльності, інтегральний показник інноваційного розвитку підприємства можна визначити за наступною формулою:

$$I_n = Y_{рес.} \cdot K_1 + Y_{тех.} \cdot K_2 + Y_{ринк.} \cdot K_3 \quad (1)$$

де I_n - інтегральний показник рівня інноваційного розвитку промислового підприємства;

$Y_{рес.}$ - показник ресурсної підсистеми забезпечення інноваційного розвитку підприємства;

$Y_{тех.}$ - показник рівня технологічного оновлення промислового підприємства;

$Y_{ринк.}$ - показник рівня впровадження та комерціалізації інновацій;

K_1, K_2, K_3 - коефіцієнти, які характеризують вагомість підсистем (значення коефіцієнтів розраховується методом експертних оцінок) [121, с. 37-42].

Рис. 1. Модель комплексного оцінювання ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства

Узагальнюючі показники $U_{рес}$, $U_{тех}$, $U_{ринк.}$ пропонуємо розраховувати за структурно єдиною формулою [121, с. 37-42]:

$$U = \frac{X_1 \cdot A_1 + X_2 \cdot A_2 + \dots + X_i \cdot A_i}{100} \quad (2)$$

де X_1, \dots, X_i - коефіцієнти, які характеризують певний узагальнюючий показник;
 A_1, \dots, A_i - питома вага коефіцієнта в загальному комплексі оцінок, %.

Перевагою даного методу є можливість отримати однозначну відповідь про рівень технології, техніки, організації виробництва і праці промислового підприємства в цілому.

Розрахунок інтегрального показника рівня інноваційного розвитку машинобудівного підприємства пропонуємо здійснювати в декілька етапів (рис. 2).

Перший етап передбачає визначення мети оцінювання інноваційного розвитку підприємства. Метою є розроблення методичних засад оцінювання інноваційного розвитку промислового підприємства з урахуванням ресурсної, технологічної та ринкової складових інноваційної діяльності.

На другому етапі здійснюється постановка завдань інтегрального оцінювання інноваційного розвитку підприємства. Основними завданнями є: формування інформаційної бази для оцінювання інноваційного розвитку та прийняття управлінських рішень, вироблення прогнозів економічного та соціального розвитку підприємства, встановлення механізмів обробки і передачі первинної та вторинної інформації про інноваційний розвиток підприємства, визначення необхідного обсягу вихідних даних, встановлення кількісних характеристик основних складових інноваційного розвитку, забезпечення комплексного підходу до оцінювання інноваційного розвитку підприємства з подальшим формуванням рейтингу підприємств конкретної галузі за рівнем інноваційного розвитку.

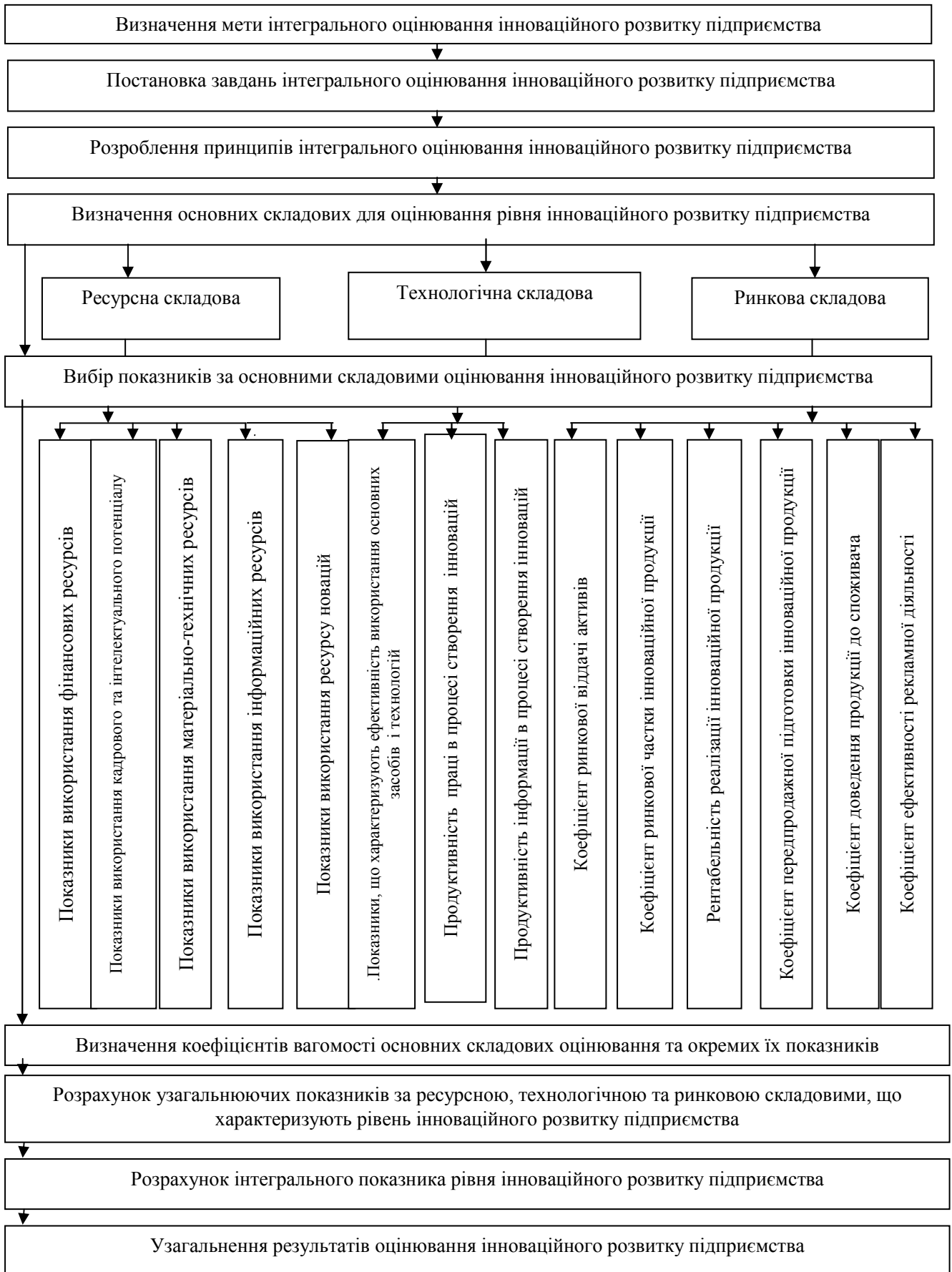

Рис. 2. Етапи інтегрального оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства

Третій етап – розроблення принципів оцінювання інноваційного розвитку машинобудівного підприємства, серед яких доцільно виділити принципи системного аналізу, інформаційної повноти та достовірності даних, комплексного підходу до оцінювання, логічного завершення проведеної оцінки.

Четвертий етап передбачає визначення основних напрямів інтегрального оцінювання та узагальнюючих показників: рівня ресурсного потенціалу забезпечення інноваційного розвитку; рівня технологічного оновлення промислового підприємства; рівня впровадження та комерціалізації інновацій. Інноваційний потенціал машинобудівного підприємства являє собою наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів для забезпечення конкурентних переваг підприємства з використанням інновацій. Узагальнюючий показник рівня інноваційного потенціалу на етапі створення новацій пропонуємо визначати через показники використання інвестиційних (фінансових) ресурсів, кадрового, інтелектуального, матеріально-технічного, інформаційного потенціалу та ресурсу новацій. Якщо ресурсний потенціал є вихідною позицією, основою ініціювання, розроблення і створення інновацій, то наступна складова інноваційного розвитку – технологічна, забезпечує власне промислове освоєння та виготовлення інноваційної продукції і характеризується узагальнюючим показником рівня технологічного оновлення промислового виробництва, який пропонуємо визначати за показниками ефективності використання основних засобів і технологій, продуктивності праці та продуктивності інформації.

Дві попередні складові забезпечують створення та освоєння виробництва інноваційного продукту, а остання складова – ринкова, служить засобом його просування та збуту на ринку. Для розрахунку узагальнюючого показника рівня провайдингу інноваційної продукції пропонуємо використовувати систему таких показників: ринкової віддачі активів, частки фірми на ринку інновацій, рентабельності реалізації інноваційної продукції, передпродажної підготовки, доведення продукту до споживача, ефективності рекламної діяльності, ритмічності збуту нової продукції.

На п'ятому етапі здійснюється відбір основних показників за кожним напрямом інтегральної оцінки. На шостому етапі здійснюється вибір групи експертів, які визначають коефіцієнти вагомості окремих часткових показників в системі узагальнюючих за напрямами оцінки. На сьомому етапі проводиться розрахунок узагальнюючих показників за напрямами інтегральної оцінки інноваційного розвитку. Восьмий етап передбачає визначення інтегрального показника рівня інноваційного розвитку промислового підприємства та узагальнення результатів оцінювання.

Висновки. Розглянувши основні методологічні положення комплексного оцінювання ефективності інноваційної діяльності бачимо, що запропонований інтегральний показник для оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства на основі основних складових – ресурсної, технологічної, ринкової, є інструментом, який має чітко виражену сигнальну функцію. З його допомогою можна здійснювати моніторинг промислових підприємств за рівнем інноваційного потенціалу, проводити порівняльний аналіз рівня інноваційного розвитку підприємств та формувати їх рейтинг за інтегральним показником рівня інноваційного розвитку.

Використана література:

1. Андрушків Б. М. Прикладні аспекти ринку інновацій : [навч. посіб.] / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, Л. Я. Малюта // Тернопіль : ТНТУ, 2010. – 160 с.
2. Андрушків Б. М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : [навч. посіб.] / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, Л. Я. Малюта // Тернопіль : ТНТУ, 2010. – 238 с.
3. Антонюк Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 244 с.
4. Бойко О. Проблеми інноваційного розвитку в промисловості України / О. Бойко // Економіст. – 2004. – № 5. – С. 82-85.
5. Кузьмін О. Є. Управління інноваційним процесом на підприємствах: проблеми і шляхи їх розв'язання / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Л. І. Мельник // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2005. – № 2. – С. 371-382.

6. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання : [монографія] / О. Лапко. – К. : Ін-т економ. прогноз. НАН України, 1999. – 254 с.
7. Малюта Л.Я. Економічний механізм активізації інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування: дис. канд. екон. наук. : спец. 08.00.04. / Л.Я. Малюта. – Тернопіль : ТНТУ, 2011. – 184 с.
8. Харів П. С. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону : [монографія] / П. С. Харів, О. М. Собко. – Тернопіль : ТАНГ, 2003. – 180 с.
9. Черваньов Д. Менеджмент іноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств України / Д. Черваньов, Л. Нейкова. – К. : Знання, 1999. – 514 с.

REFERENCES

1. Andrushkiv B. M., Melnyk L. M., Malyuta L. Ya. Applied aspects of market innovation [Prykladni aspekty rynku innovatsiy]. Ternopil, TNTU Publ., 2010, 160 p.
2. Andrushkiv B. M., Melnyk L. M., Malyuta L. Ya. Strategic management of innovation development of enterprises [Stratehichne upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemstva]. Ternopil, TNTU Publ., 2010, 238 p.
3. Antonyuk L., Poruchnyk A., Savchuk V. Innovation: theory, mechanism design and commercialization [Innovatsiyi: teoriya, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsiyi]. Kyiv, KNEU Publ., 2003, 244 p.
4. Boyko O. Problems of innovation development in industry of Ukraine [Problemy innovatsiynoho rozvytku v promyslovosti Ukrainy]. *Ekonomist – Economist*, 2004, No. 5, pp. 82-85.
5. Kuzmin O. Ye., Knyaz S. V., Melnyk L. I. Managing innovation process in enterprises: problems and their solutions [Upravlinnya innovatsiynym protsesom na pidpryyemstvakh: problemy i shlyakhy yikh rozv'yazannya]. *Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyy politekhnichnyy instytut» - Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 2005, No. 2, pp. 371-382.
6. Lapko O. Innovation activity in the system of state regulation [Innovatsiyna diyal'nist' v systemi derzhavnoho rehulyuvannya]. Kyiv, In-t ekonom. prohnoz. NAN Ukrainy, 1999, 254 p.
7. Malyuta L. Ya. The economic mechanism of innovation activities of enterprises of agricultural machine building [Ekonomichnyy mekhanizm aktyvizatsiyi innovatsiynoi diyal'nosti pidpryyemstv sil'skohospodars'koho mashynobuduvannya]: dissertation. Ternopil, TNTU Publ., 2011, 184 p.
8. Khariv P. S., Sobko O. M. Activation of innovative activities of industrial enterprises of the region [Aktyvizatsiya innovatsiynoi diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv rehionu]. Ternopil, TNEU, 2003, 180 p.
9. Chervan'ov D., Neykova L. Management of Innovation and Investment Development industrial enterprises of Ukraine [Menedzhment inovatsiyno-investytsiynoho rozvytku promyslovykh pidpryyemstv Ukrainy]. Kyiv, Znannya Publ., 1999, 514 p.

Статтю отримано 11 березня 2011 року

Рецензію на статтю дав д.е.н., проф. Андрушків Б. М.